

TÜRÜK
Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
2015 Yıl:3, Sayı:5
Sayfa:105-114

ISSN: 2147-8872

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ'NİN İSTİNSAH ETTİĞİ MÜELLİFİ BİLİNMEYEN BİR "TABİRNÂME" ÜZERİNE

Mete Bülent Deger*

ÖZET

Bu çalışmada 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı'nın önemli kalemlerinden biri ve aynı zamanda Mevlevî dedesi olan Tâhirü'l-Mevlevî'nin "Tabirname" adlı istinsah eserinin çevri yazısı yapılarak söz konusu eserin içeriğinde bulunan rüyalar ve bu rüyaların yorumlamaları ile ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmamız "Giriş" ve "Sonuç" dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonra birinci bölümde "tabirname" türü hakkında genel bilgiler verilmiş, daha sonra ikinci bölümde Tâhirü'l-Mevlevî'nin hayatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde bu eserin şekil ve içerik özelliklerine dair çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur. Dördüncü bölümde bu eserin çevri yazısı Osmanlı Türkçesi ile yazılmış hali ile karşı karşıya gelecek şekilde verilmiştir. Çalışmamızın son bölümünde Tâhirü'l-Mevlevî'nin "Tabirname" adlı eseri içeriğindeki rüya ve inanışlar bağlamında genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur. Sonuç olarak eski Türk edebiyatının son temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Tâhirü'l-Mevlevî'nin "Tabirname" adlı eseri bilim ve edebiyat dünyasına tanıtılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tâhirü'l-Mevlevî, Tabirname, İnanış, Rüya, Nefs

ON A "TABİRNÂME" WHICH WAS NOT KNOWN THE AUTHOR AND COPIED BY TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ

ABSTRACT

In this study, Tâhirü'l-Mevlevî's, who is one of the important author of 20th century Turkish Literature and Mevlevî grandfather at the same time, copied work named "Tabirname" was transcribed and various

• Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi, metebulentdeger@yahoo.com

evaluations were performed dreams in the content of this work and about the interpretation of these dreams.

Our study consists of four sections except the “Introduction” and “Conclusion”. After the introductory, in the first section it was given general information about the “tabirname” genre and emphasized the life and works of Tâhirü'l-Mevlevî in the second section later. In the third chapter various evaluations were performed on the form and content features of this work. In the fourth section, transcriptions version of the work was given to face the Ottoman written form. In the last section of our work, the work named “Tabirname” of Tâhirü'l-Mevlevî has been subjected to a general evaluation in the context of the content of dreams and beliefs. As a result, Tâhirü'l-Mevlevî's, who is considered as one of the last representatives of old Turkish literature, work named “Tabirname” was introduced to the world of science and literature.

Key words: Tâhirü'l-Mevlevî, Tabirname, Belief, Dream, Self

Giriş

İnsanoğlu tarih boyunca tam olarak anlamlandıramadığı olguları sembolleştirerek kendi düşünce ve hayal dünyası bağlamında yorumlama eğiliminde olmuştur. Gökyüzü, yıldızlar, güneş, doğa olayları veyahut gündelik hayatında meydana gelen herhangi bir hadiseye çeşitli anlamlar yükleyerek özellikle, geleceğe dair tespitlerde bulunmaya çalışan insanoğlu; bu olgu ve hadiselerden belki de en dikkat çekici ve günümüzde bile bir muamma olan rüyalar konusunu derinlemesine irdelemiştir.

Pek çok kültür ve medeniyette olduğu gibi Türk-İslam medeniyetinde de rüyalar ve rüyaların günlük ve geleceğe dair yorumlamaları din ve sosyal hayata dair inanışların da büyük etkisi ile toplum hayatının vazgeçilmez unsurları arasında yerini almıştır. İşte bu rüya yorumlamalarının derli toplu ve kendi içerisinde sistematik olarak yazıya aktarılmaları sonucunda tabirnameler ortaya çıkmıştır.

1. Tabirname nedir?

Sözlük anlamı itibariyle “rüyaların yorumunu yapan kitap”¹ anlamına gelen ve kısaca “rüya kitabı”² olarak tanımlanan tabirname; insanların rüyalarında gördükleri varlıkların reel dünyada ifade ettiği düşünülen anlamlarını ortaya çıkarmak amacıyla yazılan kitaplardır.

“Bir kenarından diğer kenarına geçmek; rüyayı yorumlamak, anlamlarındaki *abere* kökünden türeyen ve İsmâil Hakkı Bursevî tarafından; uykuda görülen hayalî şekillerden (sûret), dışta meydana gelen enfûsî ve âfâkî durumlardan örneklere sahip şekillere geçmek”³ olarak ifade edilen tabirin yazıldığı eserlere tabirname yanında vakıaname, düşünme, habname ve güzârîşnâme gibi adlar da verilmektedir. Tabirnameler genel olarak mensur

¹ **Türkçe Sözlük**, “tabirname”, Ankara 2011, s. 2239.

² Ferit Devellioğlu, “tabirname”, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara 2000, s. 1011.

³ O. Şaik Gökyay & Vildan S. Coşkun “tabirname”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, <http://www.islamansiklopedisi.info/>, ET: 28.11.2014, 2010, C. 39, 331.

eserlerdir; ancak manzum tabirnameler de yazılmıştır. “Müstakil tabirnamelerden başka, dervişin gördüğü rüyalarını mektupla şeyhine bildirmesi ve şeyhinin buna cevap olarak yazdığı mektup şeklindeki tabirnameler de bulunmaktadır”⁴

İslam dünyasında rüyalar ve yorumlamaları önemli bir yere sahiptir. Özellikle Kuran-ı Kerim’de Hz. Yusuf’un zindandaki “iki delikanlının”⁵ ve daha sonra “Mısır azizinin rüyalarını”⁶ yorumlaması İslam dünyasında rüya tabirinin ve dolayısıyla tabirnamelerin ortaya çıkmasında belirleyici unsurlardan biri olmuştur. “İslam ve Türk dünyasında da rüya tabiri ile ilgili birçok eser yazılmıştır. Muhyiddin-i Arabî’ye ait olduğu söylenen rüya tabirnamesi bu konuda yazılmış kitapların en eskisi kabul edilir. Türk edebiyatına XIV. yüzyılda bir tür olarak giren tabirnameler, ilk önceleri Arapça ve Farsçadan tercüme şeklinde olmuştur.”⁷

Türk Edebiyatında tabirnamelerin özel biri yeri bulunmaktadır. “Millî Kütüphane’de kırk civarında tabirname yanında Süleymaniye Kütüphanesi’nde ikisi Farsça, yedisi Arapça, geri kalanları Türkçeye tercüme yoluyla girenler olmak üzere biri manzum yetmiş kadar tabirname tespit edilmiştir.”⁸

Bu makalede çeviri yazısını yaparak inceleyeceğimiz tabirname Tâhirü’l-Mevlevî tarafından istinsah edilen ve müellifi bilinmeyen bir tabirnamedir.

2. Tâhirü’l-Mevlevî’nin Hayatı ve Eserleri

Şair, muharrir, Mevlevi dedesi, gazeteci, müderris ve edebiyat tarihçisi gibi çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Tâhirü’l-Mevlevî, 13 Eylül 1877 tarihinde İstanbul’da dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini evlerinin yakınında bulunan “Hekimbaşı Ömer Efendi Mekteb-i İbtidâî”sinde tamamlayan Tâhirü’l-Mevlevî daha sonra “Gülhâne Rüşdiye-i Askerî” sine girmiş ve buradan mezun olduktan sonra “Menşe’i Küttâb-ı Askerî” ye girmiştir. Buradaki iki yıllık tahsilini tamamladıktan sonra 1892 yılında “Bâb-ı Seraskerî”de ilk memuriyetine başlamıştır. Daha sonra çeşitli kurumlarda çalışan Tâhirü’l-Mevlevî, Mevlevîliğe intisap ederek burada “dede” olmuştur. Harf devriminden sonra “Olgun” soyadını alan Tâhirü’l-Mevlevî 21 Haziran 1951 tarihinde arkasında yüze yakın eser bırakarak vefat etmiştir.⁹

Eski Türk edebiyatının son temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Tâhirü’l-Mevlevî’nin hayatı ve eserleri hakkında en kapsamlı çalışma Atilla Şentürk tarafından 1991 yılında yayımlanan “Tahir’ül Mevlevi, Hayatı ve Eserleri” adlı kitapla yapılmıştır. Adı geçen kitapta bulunan ve Tâhirü’l-Mevlevî’ye ait olup Şentürk tarafından tanıtılan eserler şunlardır:

Ahmed Paşa Dîvânı’nın Nesre Çevrilişi, Amuzgâr-ı Fârisî, Asr-ı Saâdette Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, Aşık Çelebi Tezkiresi ve Şâir Zâtî, Bâkî’ye Dâir, Bursalı Gazâlî, Büyüklerimizden Bazı Zevât, Cengiz ve Hülâgû Mezâlîmi, Dest-âviz-i Fârisî-hânân, Dîvânçe-i Fârisî-i Tâhir, Dîvânçe-i Tâhir, Dîvân Edebiyatından Birkaç Parça ve

⁴ Kadriye Yılmaz & Kamile Çetin, Rüyalar ve Niyazî-i Mısırî’nin Ta’Birâtü’l-Vâkı’ât Adlı Eserinde Rüyaların Dili, *Turkish Studies*[Ed. Mehmet Dursun Erdem], www.turkishstudies.net, 2007, Vol. 2/4, s. 1070.

⁵ Elmalılı M. Hamdi Yazır. “Yusuf Suresi, 36-37. Ayet”, *Kur’ân-ı Kerîm ve Meâl-i Şerîfi*, İstanbul 2000, s.240.

⁶ Elmalılı M. Hamdi Yazır., “Yusuf Suresi, 43-49. Ayet” s. 241-242.

⁷ Âdem Balaban, “Türkçe Yazma Tabirnameler”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2014, C.9, s. 115.

⁸ O. Şaik Gökyay & Vildan S., Coşkun, ag.e. s.332.

⁹ Atilla Şentürk, *Tahir’ül Mevlevi, Hayatı ve Eserleri*, Nehir Yayınları, İstanbul 1991

İzahı, Dîvân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, Edebî Mektuplar, Edebiyat Istılahları, Edebiyat Kâideleri, Edebiyât Lugatı, Edebiyât Sözlüğündeki Uydurma Tabirler, Edebiyat Tarihimize Dâir Manzum Bir Muhtıra, Afgan Emiri Abdurrahman Han, Fuzûlî'ye Dâir, Germiyanlı Şeyhî ve Hârânâmesi, Hallâc-ı Mansûr'a Dâir, Hazret-i Peygamber ve Zamânı, Hind İhtilâli, Hind'in Moğol Hükümdarları ve Nâdir Şâh, Hind Masalları, Hitâbet Dersleri, İbni Kemâl'in Yavuz Hakkındaki Mersiyesi, İslam Askerine, Kafkasya Mücâhidi Şeyh Şâmil'in Gazavâtı, Kâili Bilinen Fıkralar, Kamerî Aylara Dâir Malûmât, Kudemâ-yı Mevlevîye, Kur'ân ve Mağz-ı Kur'ân, Mantıkî ve Bir Hezeliyesi, Matbuat Âlemindeki Hayâtım, Medâris-i İslâmiyye Talebesine Târih Hulâsaları, Menâkıbü'l Ârifinde Münderic "Makâlât-ı Şems-i Tebrizî"den On Fasılın Tercümesi, Mesnevî Dersleri, Mesnevînin Eski ve Yeni Muterizleri, Mesnevînin Yeni Muterizine İkinci Cevap, Mir'at-ı Hazret-i Mevlânâ, Mir'atü'l-akâid, Münâcât-ı Hazret-i Mevlânâ Tercümesi, Müslümanlıkta İbadet Târihi, Nedim'in Köşk Kasîdesi ve Namık Kemal İle Ziya Paşa'nın Naziresi, 19. Asrın Yarısına Kadar Garp Edebiyat Tarihine Dâir Manzum Bir Muhtıra, Osmanlı Devletinde İdamEdilen İki Şeyhülislam, Risâle-i Fütüvvetiyye Tercümesi, Sabrî'nin Ebusaid Efendi Vasfındaki Kasîdesi, Sâdî-i Şirâzî'ye Dâir, Siyer-i Enbiyâ, Siyer-i Peygamberî, Şâir Ali İffet, Şâir Anıtları, Şâir Nev'î ve Sûriyye Kasîdesi, Şâir Ref'î-i Kâlâyî, Şeyh Celâleddin Efendi Merhûm, Şeyh Sâdî'nin Bir Sergüzeşti, Şükûfe-i Bahâristân, Tannâne Kasîdesi ve Şerhi, Târih-i İslâm Sahâifinden, Tayyâre Kasîdesi Şerhi, Tedsîsât-i Edebiyyeden Nazım ve Eşkâl-i Nazım, Terceme-i Tefsîr-i Hüseyinî, Tercümelerim, Teşebbüs-i Şahsî, Türk Edebiyatı Tarihi Muhtırası.

3. Eserin Şekil ve İçerik Özelliklerine Dair

Süleymaniye Kütüphanesi F. Sezai Türkmen kısmı 152 kayıt numaralı, cönk sayfası şeklinde ve 8 sayfadan oluşan "Tabirnâme" adlı bu eserin giriş kısmında bir paragraflık açıklamadan müellifi belli olmayan eserin Tâhirü'l-Mevlevî tarafından çeşitli düzeltmeler yapılarak istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Başlangıçtaki 15 Kânûn-ı evvel 1950 tarihli not düşünüldüğü zaman eserin Tâhirü'l-Mevlevî tarafından ölmeden bir yıl önce yazıldığı anlaşılmaktadır. Elimizdeki nüshanın ise gramer hataları ve çeşitli yazım yanlışları ile birlikte son sayfada bulunan "1961" tarihi göz önüne alındığında Tâhirü'l-Mevlevî tarafından kaleme alınmadığı anlaşılmaktadır.

Eser üç kısma ayrılmaktadır. Giriş kısmında Tâhirü'l-Mevlevî bu eseri yazma sebebiyle ilgili birkaç paragraflık açıklamada bulunmuştur. İkinci kısımda nefsin yedi dairesi sıralanarak her bir dairenin kapsamına giren rüyalar ifade edilmiştir. Üçüncü kısımda ise görülen rüyalar ve anlamları kısaca açıklanmıştır.

4. Tabirname'nin Çeviri Yazısı

[1]

Ta'bīrnāme

Şu risāleyi yazan zātūn meşāyihden oldığı ifādesinden anlaşılıyor. Faḳaṭ ismini kayd itmemiş. Görülen rū'yāları nefis derecelerine göre ta'bīr eylemiş. Mühimce bir eṣer olduğu için ifādesini mümkün mertebe düzelterek istinsāh eyledim. 15 Kānūn-ı evvel 1950

Tāhirü'l-Mevlevī

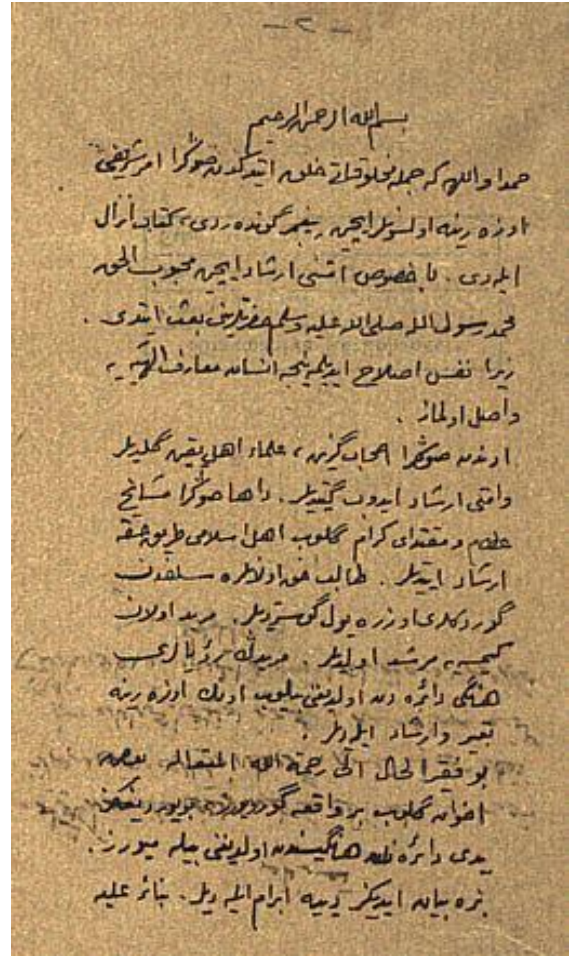
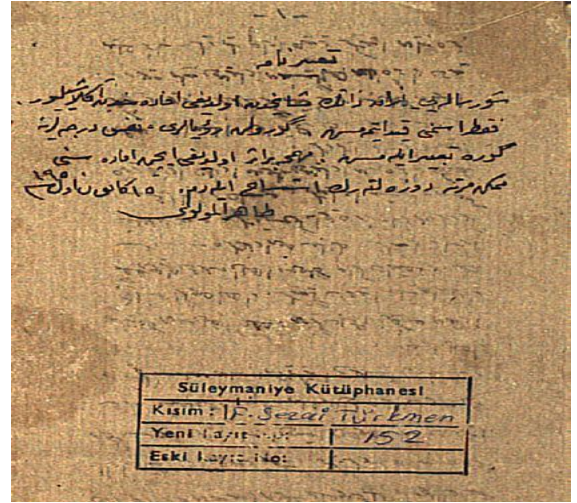
[2]

Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm.

Ḥamd o Allah'a ki cümle maḥlūkātı ḥalk itdikden soñra emr-i şerīfi üzerine olsunlar için peygamber gönderdi, kitāb inzāl eyledi. Bā-ḥuşuş ümmetini irşād için maḥbūbū'l-ḥaḳḳ Muḥammed resūlullah şalla'l-lāhu 'aleyhi vesellem ḥazretlerini ba's itdi. Zirā nefis ıslāḥ idilmeyince insān ma'ārif-i ilāhiyyeye vāşıl olmaz.

Ondan soñra aşḫāb-ı güzīn, 'ulemā-yı ehl-i yakīn geldiler ve ümmeti irşād idüb gitdiler. Daha soñra meşāyih-i 'izām ve muḳtedā-yı kirām gelüb ehl-i İslāmı tarīḳ-i Ḥaḳḳ'a irşād itdiler. Tālib-i ḥaḳḳ olanlara selefden gördükleri üzre yol gösterdiler. Mürīd olan kimseye mürşid oldılar. Mürīdiñ rū'yāları hangi dā'ireden oldığını bilüb onuñ üzerine ta'bīr ü irşād eylediler.

Bu faḳīrū'l-ḥāl ilā rahmeti'l-lāhi'l-müte'āle ba'z-ı ihvān gelüb "bir vāḳı'a görüyoruz" buyurdi. Yedi dā'ireniñ hangisinden olduğunu bilemıyoruz. Bize beyān idiñüz" diye ibrām eylediler. Binā'en 'aleyh

[3]

meşāyih-i 'izām'dan gördüğümüz ve kitâblarından ahladığımız kadarını hâvî olmak üzere bu risâleyi yazdık.

Nefsiñ Yedi Dâ'iresi

1- Nefs-i Emmâre, 2- Nefs-i Levvâme, 3- Nefs-i Mülhime, 4- Nefs-i Muţma'inne, 5- Nefs-i Râdiye, 6- Nefs-i Marđiyye, 7- Nefs-i Şāfiye

Birinci Dâ'ire

İnsân rü'yāsında hınzır, fil, köpek, yılan, 'akreb, şıçan, eşek, ayakyolu, mezbele, esrâr, afyon, berş, şoşak, orman, dükkânlar, kahvehâneler, bozahâneler görse cemî'i nefsi emmâre şıfatıdır. Nefsiñ ziyâde hevâya tâbî' olmak şeklidir. Gâyet yaramaz şıfatıdır. Dâ'imâ pāk âbdest alub tevħide meşğul olmak, dilinden lâ-ilâhe illa'l-lâhi eksik itmek gerekir.

İkinci Dâ'ire

Bir adam rü'yāsında koyun, şığır, deve, güvercin, kaz, tavuk, bal arısı ve bunıñ emşâli hayvânât, pişmiş yemek, meyve ve emşâli şeyler görmek, libās,

[4]

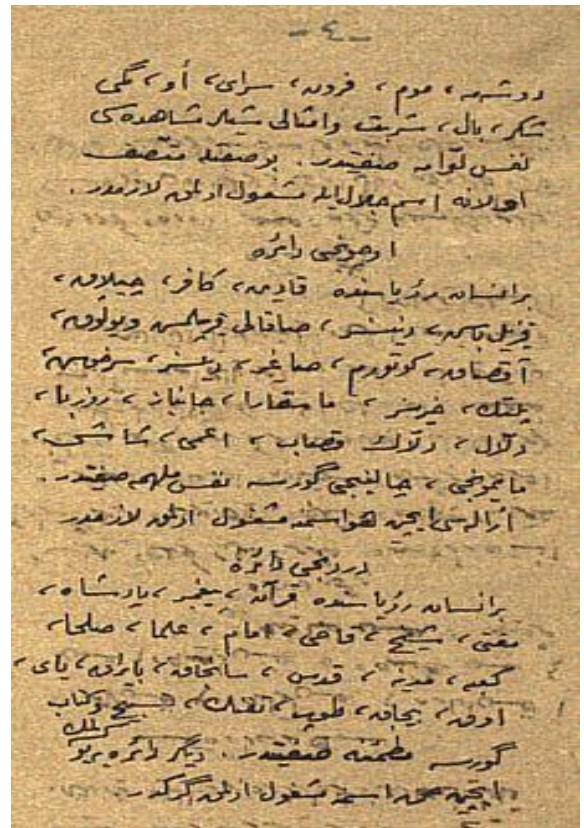
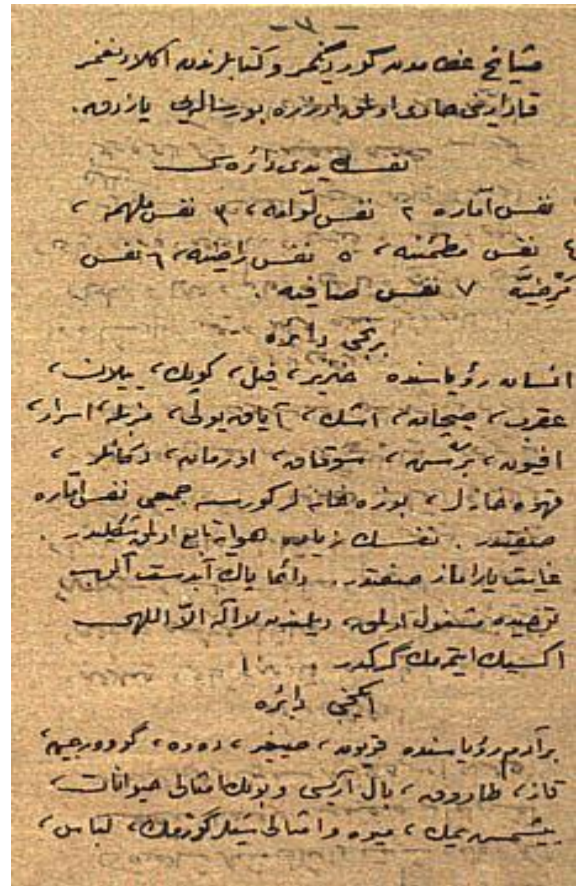
döşeme, mûm, firun, sarây, ev, gemi, şeker, bal, şerbet ve emşâli şeyler müşâhedesi nefsi levvâme şıfatıdır. Bu şıfatla muttaşif olana ismi Celâl ile meşğul olmak lâzımdır.

Üçüncü Dâ'ire

Bir insân rü'yāsında kadın, kâfir, çıplak, Kızılbaş, dñsiz, şakalı kırpılmış ve yoluk, akşak, kötürüm, şağır, dilsiz, sarhoş, peltek, hırsız, māsķārā, cānbāz, rüzbān, dellāl, dellāk, kaşşāb, a'mā, şaşı, māymūncı, çalgıcı görse nefsi mülhime şıfatıdır. İzālesi için Hû ismine meşğul olmak lazımdır.

Dördüncü Dâ'ire

Bir insân rü'yāsında Qurān, peygamber, pādişāh, müfti, şeyh, kādı, imām, 'ulemā, şulehā, Ka'be, Medīne, Kudūs, sancak, bayrak, yay, ok, bıçak, top, tūfeng, tesbīh ve kitāb görse muţma'inne şıfatıdır. Diger dâ'ireye yükselmek için Hakk ismine meşğul olmak gerekir.

[5]

Beşinci Dā'ire

İnsān rü'yāsında melek, ğilmān, hūrī, cennet, hulle, Burāk ve emsāli şeyler görse rādiye şıfatıdır. Marđiyye şıfatına geçmek için Hayy ismine meşğül olmalıdır.

Altıncı Dā'ire

İnsān rü'yāsında gök, güneş, ay, yıldız, yıldırım, âteş, kandil, gök gürültüsü görse marđiyye şıfatıdır. Şāfiyye yükselmek için Kayyūm ismine meşğül olmağ lāzımdır.

Yedinci Dā'ire

İnsān rü'yāsında yağmur, tolu, kar, nehir, dere, çeşme, kuyu, deniz ve emsāli şeyler görse şāfiye şıfatıdır. Bunları görenler Kahhār ismine meşğül olmalıdır.

Görülen Şeyler ve Ta'bīrleri

Hıznir: Dünyā sevgisi

Fil: Kendini begenme

Köpek: Ğazab şıfatı

Yılan: Münāfıklık

[6]

Māymūn: Müzevirlilik

'Akrab: Ğaddārlik

Şıçan: Muızrlık

Bit ve pire: Mekkārlik

Eşek: Faydasız şeylerle meşğül olma

Ābdesthāne ve Süprüntülük: Dünyāya meyl

Şarāb ve boza: Harām işlemek

Koyun: Helāl, mübārek

Şıgır: Menfa'at

Balık: Helāl kazanc

Güvercin, ördek ve kaz: Helāl kazanmaya harīs olmağ

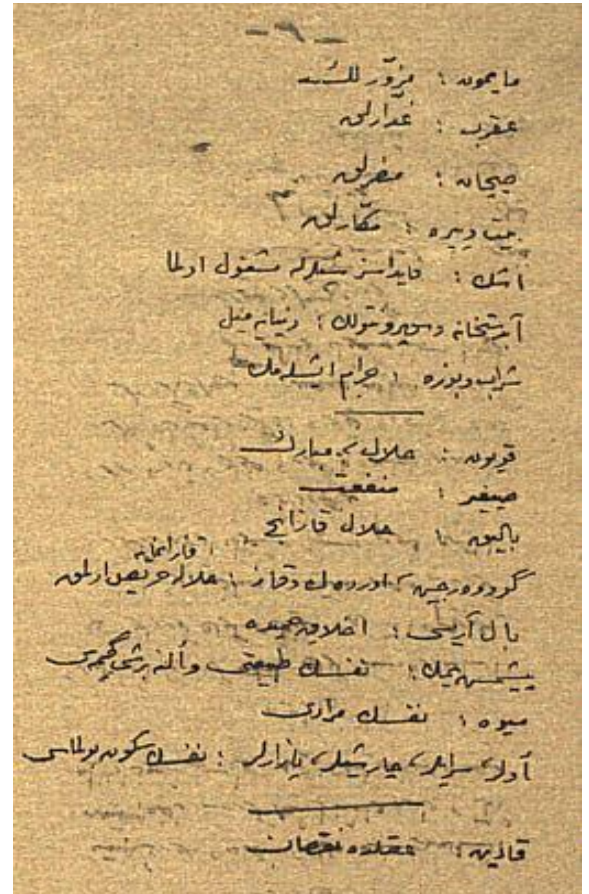
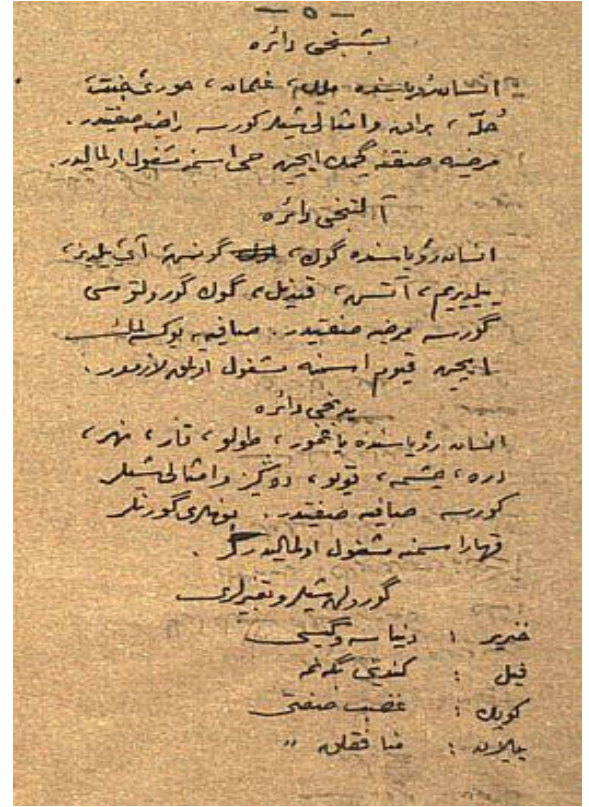
Bal arısı: Ahlāk-ı hamīde

Pişmiş yemek: Nefsiñ tabī'atı ve eline bir şey geçmesi

Meyve: Nefsiñ murādı

Evler, sarāylar, çārşular, pāzārlar: Nefsiñ sükūn bulması

Kadın: 'Akılda noqşān

[7]

Kāfir: Dinde noqşān

'*Aşq, Kızılbaş, rakḳās, dīnsiz*: Mezhebde noqşān

Ḳırpıḳ ve Yoluk: Şerī' atde noqşān

Ṭopal ve kötürüm: Haḳḳ yoluna gitmemek

A'mā: Haḳīḳatı görmemek

Şaḡır: Haḳḳa kulak virmemek

Dilsiz: Haḳḳı söylememek

Zencī: Başkasının 'aybını yüzine urmaḳ

Sarḥoş ve esrār-keş: 'Aşq-ı mecāzī

Eşḳıyā, ḥırsız, cānbāz, māşḳārā: Terk-i 'ibādet ve ḥarāma mübāseret

Dellāl, dellāk, ḳaşşāb, şaşı: Ğıybet itmek ve bāṭıl yola gitmek

Ḳurān: Taşfiye-i ḳalb

Peyḡamber: Şerī' ate teba'iyet

Pādişāh: Nefse ḡalebe

Müftī: Nefsiñ ḥayra irşadı

Ḳāḏī: Nefsiñ şıfātında taḡayyür

İmām, 'ulemā, şulehā: Emr-i ilāhīye itā'at

[8]

Ka'be, Medīne, Ḳudūs, cāmi', meşcid: Ḳalbiñ ṭahāreti

Sancaḳ, bayraḳ, ok, yay, ṭop ve tüfek: Şeyṭānla ḥarb

Ḥūrī, ḡülmān, cennet, melek: Allah'a taḳarrüb

Gök, güneş, ay, yıldız: 'Aḳıl ve rūh nūrı

Āteş: 'İbādetin zevāli

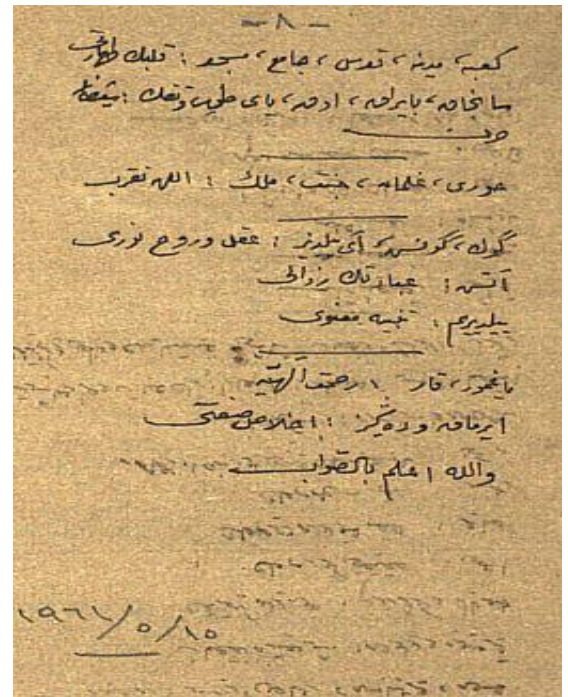
Yıldırım: Tenbīh-i ma'nevī

Yaḡmur, ḳar: Rahmet-i ilāhiyye

Irmaḳ ve deñiz: İhlāş şıfatı

Vallāhu a'lem bi's-şavāb

1961/5/15

Tabirname'nin Genel Değerlendirmesi ve Sonuç

Tâhirü'l-Mevlevî'nin "Tabirname" adlı bu istinsah eseri 8 sayfadan oluşan küçük hacimli bir eserdir. Eser daha çok, rüya tabirleri konusunda genel bilgilerin bulunduğu bir eser olarak nitelendirilebilir. Nitekim eserin "Nefsin Yedi Dairesi" adlı bölümünde ve "Görülen Şeyler ve Tabirleri" adlı sözlük formatlı bölümünde toplam 129 kavramın bir ya da iki kelime ile tabiri yapılmıştır. "Görülen Şeyler ve Tabirleri" adlı sözlük formatlı bölümde rüyada görülen şeyler alfabetik sıraya göre verilmemiş, eserde daha önce belirtilen nefsin yedi dairesi çerçevesinde sıralanmıştır. Eserde tabir edilen 129 kavramla ilgili aşağıdaki tespitlerde bulunulmuştur.

Öncelikle görülen rüyaların tabirlerinde temel olarak İslamî düşünce sisteminin temel alındığı, bunun yanında temel olarak İslamiyet'ten beslenmekle beraber Türk kültürüne dair diğer unsurlardan da beslenen tabirler dikkat çekicidir.

"Tabirname"deki rüya tabirleri "Nefsin Yedi Dairesi" başlığı altında yedi gruba ayrılarak yorumlanmıştır. Her bir grubun içerisinde bulunan kavram ve ifadeler genel olarak tür veya yapı bakımından ortak noktalara sahip kavramlar olmakla birlikte birbiriyle herhangi bir ilişkisi olmayan kavramların da aynı daire içerisinde yer alabildiği görülmektedir. Bu durumu her bir daire çerçevesinde tek tek değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Birinci daire *nefs-i emmâre* olarak adlandırılmaktadır. Bu grupta genel olarak toplum tarafından üzerlerine pek de iyi anlamlar yüklenmeyen veya *zararlı* olarak nitelendirilen hınzır (domuz), köpek, yılan ve akrep gibi hayvanlar bulunmaktadır. Bunun yanında mezbele, esrar, afyon, bozahane gibi yine *zararlı* olarak nitelendirilebilecek kavramlar vardır. Bu grubun içerisinde sokak, orman ve dükkânlar gibi günlük hayatta kötü anlam yüklemenin zor olduğu kavramlar da yer almaktadır. *Nefsi emmâre* dairesinde bulunan rüyalar yaramaz olarak nitelendirilmektedir.

İkinci daire *nefs-i levvâme* olarak adlandırılmaktadır. Bu gruba giren kavramlar arasında sığır, deve, kaz, tavuk gibi *yararlı* hayvanların yanında yemek, meyve, fırın ev, gemi, şeker ve şerbet gibi *yararlı* şeyler de bulunmaktadır. *Nefsi levvâme* dairesinde bulunan rüyalar hakkında ilgili bölümde iyi veya kötü gibi kesin ifadeler bulunmamakla birlikte söz konusu rüyaların tabirleriyle ilgili bölüme bakıldığı zaman bu dairede bulunan rüyaların iyi olarak nitelendirilebileceği anlaşılmaktadır.

Üçüncü daire *nefs-i mülhime* olarak adlandırılmaktadır. Bu gruba giren rüyalarda kâfir çiplak, dinsiz ve sarhoş gibi din açısından makbul olmayan kişiler; sakalı kırılmış ve yoluk, aksak, kötürüm, sağır, şaşı, kör, peltek ve dilsiz gibi fiziksel özrü bulunan insanlar ve hırsız, maskara, canbaz, ruzban, kasap, dellal ve dellak gibi karakter veya mesleklere sahip kişiler bulunmaktadır. *Nefsi mülhime* dairesinde bulunan rüyalar hakkında da ilgili bölümde genel ve kesin ifadeler bulunmamakla birlikte tabirlerden anladığımız kadarıyla bu gruba giren rüyaların iyi anlamda yorumlanmadığı görülmektedir.

Dördüncü daire *mutmainne* olarak adlandırılmaktadır. Bu gruba giren rüyalar peygamber, padişah, müftü, şeyh, kadı, imam, Kâbe, Medine ve Kudüs gibi İslamî

kavramların yanında sancak, bayrak, yay, ok, bıçak, top ve tüfek gibi dolaylı da olsa İslamiyet’le bağdaştırılabilecek kavramlardan oluşmaktadır. Bu gruba giren rüyaların tabirlerinden, bu tür rüyaları gören kişilerin İslamî açıdan iyi bir konumda oldukları/olacakları anlaşılmaktadır.

Beşinci daire *râdiye* olarak adlandırılmaktadır. Bu grupta cennet, melek, huri ve gılman gibi İslam inancına göre cennete dair kavramlar bulunmaktadır. “Tabirname”de bu tür rüyaları gören kişilerin Allah’a yaklaşıacağı ifade edilmektedir.

Altıncı daire *mardiyye* olarak adlandırılmaktadır. Bu grupta gök, güneş, ay, yıldız gibi gökyüzü ile ilgili kavramlar bulunmaktadır ve ilgili bölümde bu tür rüyaların iyi olarak tabir edildiği görülmektedir. Bu dairede bulunan ateş ise ibadetin zevali olarak tabir edilmiştir.

Yedinci ve son daire *sâfiye* olarak adlandırılmaktadır. Bu grupta bulunan rüyalar yağmur, dolu, kar, nehir, dere, çeşme, kuyu ve deniz vb. su ile ilgili rüyalar ve tabirlerden anlaşıldığı kadarıyla en makbul rüyalarlardır.

Sonuç olarak, Tâhirü’l-Mevlevî’nin “Tabirname” adlı bu istinsah eseri rüya tabirleri konusunda İslamî bakış açısı doğrultusunda ve kendi bütünlüğü içerisinde sistematik oluşturulmuş bir eserdir.

KAYNAKÇA

- Balaban, Âdem. “Türkçe Yazma Ta’bîr-nâmeler”, Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2014, C.9, 112-132
- Devellioğlu, Ferit. “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat”, b.17, Aydın Kitabevi, 2000, Ankara.
- Elmalılı M. Hamdi Yazır. “Kur’ân-ı Kerîm ve Meâl-i Şerîfi”, İşaret Yayınları, 2000, İstanbul.
- Gökyay O. Şaik&Coşkun Vildan S. “tabir-nâme” maddesi, Diyanet İslam Ansiklopedisi, <http://www.islamansiklopedisi.info/>, Erişim tarihi: 23.11.2014, 2010, C.39, 331-333.
- Şentürk, Atillâ. “Tahir’ül Mevlevi, Hayatı ve Eserleri”, Nehir Yayınları, 1991, İstanbul.
- Türkçe Sözlük. “tabir-nâme” maddesi, TDK, 2011, b.11, Ankara, 2239.
- Yılmaz, Kadriye&Çetin, Kamile. “Rüyalar ve Niyazî-i Mısırî’nin Ta’bîrâtü’l-Vâkı’ât Adlı Eserinde Rüyaların Dili”, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2007, Vol. 2/4, 1066-1076.